

PGS, TS. TRƯƠNG THỊ THÔNG
PGS, TS. LÊ KIM VIỆT
(Đồng chủ biên)

BỆNH QUAN LIÊU TRONG CÔNG TÁC CÁN BỘ Ở NƯỚC TA HIỆN NAY

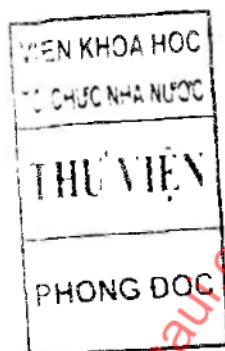
**THỰC TRẠNG, NGUYÊN NHÂN
VÀ GIẢI PHÁP**

*Sách chuyên khảo
Xuất bản lần thứ hai*

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

PGS, TS. TRƯƠNG THỊ THÔNG
PGS, TS. LÊ KIM VIỆT
(Đang chủ biên)

BỆNH QUAN LIÊU TRONG CÔNG TÁC CÁN BỘ Ở NƯỚC TA HIỆN NAY

**THỰC TRẠNG, NGUYÊN NHÂN
VÀ GIẢI PHÁP**

Sách chuyên khảo

Xuất bản lần thứ hai

**NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA
HÀ NỘI - 2010**

TẬP THỂ TÁC GIẢ

PGS,TS. Trương Thị Thông

PGS, TS. Lê Kim Việt

PGS,TS. Vũ Văn Phúc

PGS,TS. Trần Xuân Sâm

PGS,TS. Bùi Đình Phong

PGS,TS. Lê Ngọc Tòng

PGS,TS. Đỗ Ngọc Ninh

TS. Đào Trọng Cảnh

TS. Trần Thành

TS. Đặng Đình Phú

ThS. Lê Văn Lợi

CN. Lê Hồng Tư

CN. Trần Thiện Hùng

CN. Trần Kiều Nga

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Quan liêu là căn bệnh rất nguy hiểm và là một nguy cơ lớn đối với Đảng cộng sản cầm quyền. Các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin cảnh tỉnh đối với các Đảng cộng sản cầm quyền phải luôn cảnh giác và tìm biện pháp ngăn chặn nguy cơ đó. Tuy nhiên, cho đến nay bệnh quan liêu vẫn là căn bệnh trầm kha, phổ biến ở những mức độ khác nhau trong các Đảng cộng sản cầm quyền. Nó đang là hiện tượng nhức nhối trong xã hội, làm suy giảm niềm tin, mối quan hệ giữa Đảng và nhân dân, làm giảm năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của Đảng, gây thiệt hại về kinh tế - xã hội. Ở mức độ trầm trọng nó có thể làm suy yếu, tan rã Đảng, làm mất chính quyền, chế độ xã hội sụp đổ. Để phòng và khắc phục bệnh quan liêu luôn luôn được coi là nhiệm vụ quan trọng, công việc thường xuyên của tất cả các Đảng cộng sản cầm quyền ở các nước xã hội chủ nghĩa.

Bệnh quan liêu là căn bệnh tồn tại trong mọi chế độ xã hội và có thể xuất hiện trong mọi lĩnh vực hoạt động của xã hội, trong các tổ chức đảng, trong bộ máy nhà nước, trong các tổ chức chính trị - xã hội và ở mỗi cán bộ, đảng viên. Trong lĩnh vực hoạt động nào, bệnh quan liêu cũng đều là hiện tượng tiêu cực và nguy

hiểm, gây nhiều tác hại cho xã hội nhưng tác hại nhất là bệnh quan liêu trong công tác cán bộ. Bởi vì, theo Hồ Chí Minh: "Cán bộ là cái gốc của mọi công việc", "Công việc thành công hay thất bại đều do cán bộ tốt hay kém". Cán bộ tốt hay kém đều do công tác cán bộ. Công tác cán bộ là những hoạt động nhằm xây dựng một đội ngũ cán bộ tốt, có đủ phẩm chất và năng lực để hoàn thành nhiệm vụ cách mạng giao cho, một đội ngũ cán bộ thực sự là công bộc của nhân dân. Sự thành bại của cách mạng, vai trò lãnh đạo, sức chiến đấu của Đảng tùy thuộc vào chất lượng đội ngũ cán bộ. Vì thế, công tác xây dựng đội ngũ cán bộ là một trong những hoạt động quan trọng nhất của Đảng. Chủ tịch Hồ Chí Minh coi đó là "công việc gốc" của Đảng. Điều đó cũng nói lên rằng, nếu bệnh quan liêu xuất hiện trong công tác cán bộ thì cực kỳ nguy hiểm cho Đảng và cách mạng.

Trong suốt quá trình lãnh đạo cách mạng, nhất là trong công cuộc đổi mới hiện nay, Đảng ta luôn coi trọng việc đề phòng và khắc phục bệnh quan liêu, trong đó, đã chú ý đến việc đề phòng và khắc phục bệnh quan liêu trong công tác cán bộ. Nhiều văn kiện của Đảng đã đề cập đến vấn đề này, kể cả *Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội*. Cuộc đấu tranh đề phòng và khắc phục bệnh quan liêu nói chung và bệnh quan liêu trong công tác cán bộ ở nước ta nói riêng diễn ra liên tục, có phần rất quyết liệt và đã thu được một số kết quả đáng khích lệ, góp phần tạo nên những thành tựu to lớn của công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng và công cuộc đổi mới đất nước.

Tuy nhiên, đến nay, bệnh quan liêu không những không được ngăn chặn có hiệu quả mà đang có nguy cơ phát triển, đang trở thành căn bệnh nghiêm trọng. Tại Hội nghị Trung ương 9 (khoá IX) Đảng ta khẳng định: "Chưa ngăn chặn và đẩy lùi được tệ quan liêu...". Trong công tác cán bộ, do quan liêu nên không quản lý, nắm chắc cán bộ, không đánh giá đúng cán bộ. Công tác đào tạo, bồi dưỡng đang có nhiều tiêu cực, không xuất phát từ nhu cầu thực tiễn xã hội; việc đề bạt cất nhắc cán bộ còn nhiều thiếu sót khuyết điểm, thậm chí bố trí cả những người suy thoái về phẩm chất, đạo đức, lối sống, năng lực kém giữ các cương vị lãnh đạo quản lý chi chốt, gây nên những hậu quả khôn lường. Do quan liêu, không nắm chắc cán bộ, nhiều cán bộ tốt, có thành tích không được phát hiện kịp thời, không được trọng dụng, cán bộ yếu kém vi phạm kỷ luật không bị xử lý nghiêm minh, v.v.. Tất cả các hiện tượng trên đang là điều nhức nhối, bức xúc trong xã hội, làm cho nhân dân bất bình, gây tác hại không nhỏ cho công cuộc phát triển đất nước, làm xói mòn lòng tin, mối quan hệ giữa Đảng và nhân dân, đang làm tổn hại đến uy tín, thanh danh của Đảng.

Để thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X của Đảng, nhất là nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội, Đảng phải không ngừng coi trọng đấu tranh phòng chống bệnh quan liêu trên tất cả các

1 Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Hội nghị lần thứ chín Ban Chấp hành Trung ương khoá IX*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2004, tr.126.

lĩnh vực, đặc biệt là đấu tranh phòng chống quan liêu trong công tác cán bộ.

Nhằm giúp bạn đọc có thêm tài liệu nghiên cứu, tìm hiểu về vấn đề này, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia tái bản cuốn sách: **Bệnh quan liêu trong công tác cán bộ ở nước ta hiện nay - thực trạng, nguyên nhân và giải pháp**, do PGS, TS. Trương Thị Thông và PGS, TS. Lê Kim Việt đồng chủ biên. Nội dung cuốn sách tập trung phân tích sâu về bệnh quan liêu, thực trạng, nguồn gốc, nguyên nhân và giải pháp để phòng và khắc phục bệnh quan liêu trong công tác cán bộ ở nước ta hiện nay.

Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách với bạn đọc.

Tháng 3 năm 2010

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

CHƯƠNG I

NGUỒN GỐC, BẢN CHẤT VÀ NHỮNG TÁC HẠI CỦA BỆNH QUAN LIÊU TRONG CÔNG TÁC CÁN BỘ

I- QUAN NIỆM VỀ QUAN LIÊU VÀ BỆNH QUAN LIÊU TRONG CÔNG TÁC CÁN BỘ

Từ trước đến nay, trong các công trình nghiên cứu về quan liêu và bệnh quan liêu đang còn có những quan niệm khác nhau. Có người gọi hiện tượng quan liêu là "Bệnh quan liêu", "Tệ quan liêu", "Thói quan liêu" hay "Chủ nghĩa quan liêu", v.v.. Cho dù gọi đó là gì nhưng nó đều có chung nội hàm chỉ một hiện tượng tiêu cực trong đời sống xã hội, có tác hại đến các hoạt động của con người của tổ chức, gây cản trở sự phát triển của mỗi quốc gia, làm lung lay quyền lực của giai cấp cầm quyền. Việc làm rõ khái niệm, bản chất của hiện tượng này để từ đó có các biện pháp ngăn chặn, đẩy lùi nó ra khỏi đời sống chính trị, xã hội là việc cần thiết và có ý nghĩa to lớn. Theo nghĩa thông thường, chung nhất: "quan liêu là thiên về

dùng mệnh lệnh, giấy tờ, xa thực tế, xa quần chúng". Theo *Đại từ điển tiếng Việt*: Quan liêu là "chỉ đạo xa rời thực tế, chỉ thiên về mệnh lệnh, công văn, giấy tờ"¹.

Trong *Từ điển tiếng Việt*, xuất bản năm 1994, xác định *chủ nghĩa quan liêu* là phương thức quản lý nhà nước, trong đó các cơ quan quyền lực thực tế không phụ thuộc vào quần chúng nhân dân và có đặc trưng chủ yếu là chủ nghĩa hình thức, bệnh giấy tờ và sự độc đoán chuyên quyền. Một số nhà khoa học xác định cụ thể thêm: *chủ nghĩa quan liêu có nghĩa là phương pháp cai trị thông qua các quan lại hoặc bộ máy quan lại tách rời nhân dân và đứng trên nhân dân*.

Bệnh quan liêu được các nhà kinh điển rất quan tâm nghiên cứu. Trong tác phẩm *Góp phần phê phán triết học pháp quyền Hêghen* (viết năm 1843), Các Mác đã phân tích bản chất của nhà nước quan liêu, là một nhà nước trong đó "cơ cấu quan chức tự coi mình là mục đích cuối cùng của nhà nước"². Đây không phải là công cụ của xã hội, do xã hội thiết lập nên để bảo vệ lợi ích chung của xã hội mà nó đứng trên xã hội, đối lập với xã hội nhằm mục đích phục vụ lợi ích của bản thân nó.

1. Xem: *Đại từ điển tiếng Việt*, Nxb. Văn hóa - Thông tin, Hà Nội, 1998, tr.1361.

2. C. Mác và Ph. Ăngghen: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, t. 1, tr. 376.

C. Mác cũng đã chỉ rõ thực chất của biểu hiện nhà nước quan liêu là: "Vì cơ cấu quan chức biến những mục đích "hình thức" của mình thành nội dung của mình, cho nên bất kỳ ở đâu nó cũng xung đột với những mục đích "hiện thực". Vì thế nó buộc phải coi hình thức là nội dung và coi nội dung là hình thức. Những nhiệm vụ của nhà nước biến thành những nhiệm vụ của bàn giấy, hay những nhiệm vụ của bàn giấy biến thành những nhiệm vụ của nhà nước". Như vậy, theo C. Mác, bệnh quan liêu là chủ nghĩa địa vị, là tư tưởng danh lợi và việc chạy theo chức quyền, biến mục đích của nhà nước thành mục đích của cá nhân để phục vụ lợi ích cá nhân. Quyền lực nhà nước vốn thuộc về dân chúng đã trở thành công cụ của bộ máy quan liêu để cai trị dân chúng.

V.I.Lênin là người rất quan tâm đến bệnh quan liêu trong bộ máy nhà nước, trong đội ngũ cán bộ, đảng viên, đặc biệt là trong điều kiện Đảng cộng sản cầm quyền. Lênin cho rằng, người quan liêu là "nhân vật có đặc quyền, thoát ly quần chúng và *đứng trên* quần chúng"¹. Chủ nghĩa quan liêu là chủ nghĩa đem lợi ích của sự nghiệp phục tùng lợi ích danh vị, làm việc sính giấy tờ, chuộng hình thức, thích mệnh lệnh, xa thực tiễn. Trong tác phẩm *Những nhiệm vụ trước*

1.V.I.Lênin: *Toàn tập*, Nxb. Tiến bộ, Mátxcova, 1976, t.33, tr.141.